

Kőszegvári Tibor

Gerilla-hadviselés a városokban

A 20. században jelenik meg a városi gerilla, aki jelentősen különbözik a korábbi népi felkelő harcostól, mert nem az erdős-hegyes terepen, hanem a városok által nyújtott lehetőségeket kihasználva készül fel a fennálló hatalom megdöntését lehetővé tevő harc sikeres végrehajtására. A szerző a huszadik század előtti gerilla-harcok és mozgalmak helyszíneinek és jellemzőinek történeti áttekintése után, a városi gerilla-hadviselés legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdéseit vázolja fel.

A gerillaharc a 20. századig a rejtőzést és a menekülést biztosító térségekben, az erdőkben és a hegyek között elhelyezkedő bázisokon felkészülő népi felkelők általános elfogadott és alkalmazott módszere és eljárása volt. Spartacus gladiátorok vezette rabszolga serege, Budai Nagy Antal, Dózsa György, és Esze Tamás paraszti hadai, a francia megszállók ellen harcoló spanyolok, Mao Ce-tung, Giap tábornok és Fidel Castro gerilla csapatai mind a ritkán lakott területeket választották, ahol volt idő és hely a gerillaküzdelemre való felkészüléshez.

A fajgyűlölet és az elpusztulás elleni védekezés váltotta ki a lengyel gettólázadást 1943-ban Varsóban és a palesztinai zsidó Irgun és Hagana szervezetek harcát Jeruzsálemben az arab és brit elnyomók ellen. A német megszállók ellen robbant ki 1944-ben a lengyel Honi Hadsereg varsói felkelése, melyet szörnyű megtorlás követett. Algéria arab többségű lakossága hatalmas veszteségekkel járó gerillaharcot vívott az észak-afrikai ország városaiban a francia megszállók ellen 1954 és 1962 között. 1968 januárjában, a vietnami holdújév ünnepén zajlott le a Vietkong gerillák Tet-offenzívája Saigon és más dél-vietnami városokban a fennálló rendszer megdöntése céljából.

Más, eltérő politikai indíttatású felkelések törtek ki az 1960-as években Nyugat-Európa egyetemi városaiban – a franciaországi Nanterre és Párizs egyetemlein, a berlini és az római egyetemeken és máshol is –, amelyek gyakran szervezetlenül, de a gerilla-hadviselés módszereivel és eszközeivel folytak le. A Szovjetunió 1991. évi felbomlását követően számos tagköztársaságban és autonóm területen robbantak ki felkelések az önállóság elnyerése érdekében, amelyek zömét a gerillaharc módszerei és eszközei jellemezték. Ezek közül a tanulmányban a csecsenföldi harcokat ismertetjük. A felsoroltakon kívül még számos más országban és városban folytak és folynak jelenleg is a gerillák akciói.

A városi gerilla-hadviselés elméleti problémáit egy brazil gerillavezető Carlos Marighella fejtette ki először, egy 1969-ben kiadott írásművében „*A városi gerilla kézikönyvé*”-ben, amelyet ma is a városi gerilla-hadviselés leghitelesebb forrásának tartanak a szakértők.

A gerilla-hadviselés helyszínei, eszközei és jellemzői

A varsói felkelések

A lengyel főváros két nagyméretű városi gerillaküzdelemnek volt helyszíne a második világháború alatt. Az *első a varsói gettófelkelés* volt 1943. április 19. és május 16. között. Miután Hitler hadai 1939. szeptember 1-jén megtámadták Lengyelországot, Varsó elfoglalása után egy 3,5 km² nagyságú területen létrehozták a zsidókat elkülönítő gettót, amelyben több mint 500 ezer lengyel zsidót zsúfoltak össze embertelen körülmények között. 1942 nyarán megkezdték a zsidók elszállítását a treblinkai és majdeneki megsemmisítő táborokba. Miután a földalatti zsidó harci szervezet értesült az elszállított zsidók sorsáról, 1943. január 18-án fegyverrel megakadályozta az újabb csoportok deportálását, amely ezt követően három hónapig szünetelt. Április 15-én a Waffen SS harckocsikkal támogatott jelentős erővel betört a gettóba és lángszórós alegységeket is bevetve házról-házra támadott. A felkelők a harcot a föld felszíni házakban és a város csatornahálózatában folytatták kézfegyverek és gyújtópallackok felhasználásával. A német túlerő végül négy hét alatt vérbe fojtotta a felkelést, amelynek zsidó halálos áldozatainak számát közel 60 ezerre becsülik.

A *második jelentős gerillaküzdelem a varsói felkelés* a lengyel emigráns kormány (London) kezdeményezésére tört ki 1944. augusztus 1-jén. A cél azt volt, hogy még a szovjet Vörös Hadsereg beérkezése előtt, a T. Bór-Komorowski tábornok által vezetett Honi Hadsereg (Armija Krajova) kezébe kerüljön Varsó és Lengyelország egy része. A lengyel felkelő erők három nap alatt lefegyverezték a Varsót megszálló német csapatokat és jelentős mennyiségű fegyvert zsákmányoltak. A Wehrmacht és a Waffen SS csapatai rövid idő alatt reagáltak a felkelésre és nagy erőket vetettek be a legyelek ellen. Tehették ezt azért is, mert a Visztula keleti partját elérő szovjet csapatok támadó hadműveletét Sztálin leállította, és nem engedélyezte a lengyel Honi Hadsereg harcának segítségét, sőt akadályozta a nyugati szövetségesek által nyújtott ellátási anyagok eljuttatását is a Varsóban harcoló felkelőkhöz.

A németek nehéztüzérséggel, bombázó légierővel, harckocsikkal és lángszórós csapatokkal támadták a felkelő erőket. A felkelők által kiépített tüzelőállások ellen első ízben vetették be a Góliát nevű távirányított lánctalpas járművet, amely nagy tömegű robbanóanyagot juttatott el a cél rombolásához. A felkelők hősiiesen harcoltak a túlerő ellen, de sem a tüzérség, sem a légierő támadásait nem tudták elhárítani, ezért rövid idő elteltével a föld alá, a város csatornarendszerébe vonultak vissza, ahol kéthónapos harc után 1944. október 2-án feladták a harcot. A felkelésnek, a Honi Hadsereg 16 ezer hősi halottja mellett, 150 ezer polgári áldozata is volt. Varsó épületeinek 80–85%-a romhalmazzá vált.

A varsói felkelések kudarcának okát számos történész és szakértő kutatta és értékelte, melyek alapján levonható az a következtetés, hogy a felkelő erők nem rendel-

keztek a városi gerillaharc megvívásához szükséges fegyverekkel, s így nem tudtak a túlerejű ellenség harckocsijai, repülőgépei és tüzérsége ellen eredményesen harcolni. Hiba volt az is, hogy a gerillaküzdelem csak a fővárosban, Varsóban került megszervezésre, nem kapta meg az egész lengyel nép támogatását és a németek az összes rendelkezésre álló erejüket ott vetették be. Végül az 1944 augusztusi varsói felkelés elbukásához nagyrészt hozzájárult a szovjet hadvezetés támogatást megtagadó döntése.

Palesztina–Izrael

A második világháborút követő legjelentősebb városi gerillaharc Palesztinában bontakozott ki. A 19. század végén kibontakozó cionista mozgalom politikai célja volt egy önálló zsidó állam létrehozása az Oszmán Birodalomhoz tartozó Palesztina területén. Az első világháború után Palesztina brit mandátumterület lett, amely lehetővé tette az Európában erősödő antiszemitizmus elől menekülő zsidók bevándorlását. 1939-ben az arab többség mellett már kb. 450 ezer zsidó élt Palesztinában. Településeik védelmére polgári fegyveres szervezeteket (Hagana és Irgun) hoztak létre, melyek gyakran összecsaptak az arab (palesztin) fegyveresekkel.

A második világháború alatt a brit kormány korlátozni akarta a tömeges zsidó bevándorlást és kezdetét vette a zsidó fegyveres csoportok harca a brit hatóságok és katonai erők ellen. Ennek egyik legismertebb akciója a jeruzsálemi brit katonai parancsnokság (Dávid Király Szálló) felrobbantása 1942. július 22-én, amelyet az Irgun gerillái hajtottak végre.

A Hagana, amelyet 1920-ban alapítottak, alkotta a zsidók legerősebb fegyveres gerilla szervezetét, amely számos rajtaütést és robbantásos akciót hajtott végre az arab, majd a brit hatóságok és erők ellen, 1941-ben létrehozta a Palmah nevű rohamcsoportját, amely az akciók zömét vállalta és sikeresen teljesítette. A Haganából jött létre 1948 után az izraeli hadsereg.

A Hagana volt vezetői és a gerilla akciókat sikerrel végrehajtó tagjai közül Simon Peresz, Jichák Rabin, Ariel Saron, Mose Dajan és mások voltak azok a politikai és katonai vezetők, akik győzelemre vezették Izrael háborúit az arab seregekkel szemben 1948-tól napjainkig.

A palesztin és izraeli városokban a sorozatos izraeli katonai sikerek után sem köszöntött be a béke, hanem tovább folytatódott a városi gerillaharc, amelynek főszereplői most már az izraeli megszállás ellen fellépő különböző palesztin szélsőséges fegyveres szervezetek (pl.: a Hamasz és Hezbollah), amelyek tagjai sorozatosan követik el napjainkban is a robbantásos akciókat az izraeli hatóságok és lakosság ellen.

Algéria

Algéria több mint 2,3 millió négyzetkilométer nagyságú észak-afrikai állam, amely 1830-tól francia gyarmat volt. A gyarmati elnyomás ellen számos fegyveres ellenállás és felkelés robbant ki a 19. és 20. században, de ezeket a francia fegyveres erők sorban leverték.

A második világháború után felerősödött a gyarmati elnyomás elleni tiltakozás és a Nemzeti Felszabadítási Front (francia rövidítése: FLN) 1954. november 1-jén fegyveres felkelést robbantott ki, amely közel nyolc évig tartott és kb. 1 millió halottal járt. 1962 márciusában az eviani egyezményben a francia kormány elismerte Algéria függetlenségét és ezzel befejeződött az algériai függetlenségi háború. A háborúban jelentős szerepet töltöttek be azok az algériai gerillacsoportok, amelyek a nagyvárosokban: Algír, Oran, Bizsra, Amaba, Szzikda és más lakott településeken harcoltak a francia katonai erők és kollaboránsok ellen. Az algériai városok struktúrája, a sűrű beépítettség és a szűk utcák (pl.: Algírban a Kaszba) lehetővé tették a gerillák számára, hogy kézfegyverekkel és robbanóanyagokkal nagy veszteséget okozzanak a franciáknak.

Vietnam, a Tet-offenzíva

1968 január végén, a vietnámi nép hagyományosan legnagyobb ünnepén: a holdújévkor (vietnámi neve: (Tet) az észak-vietnámi (VDK) fegyveres erők és a dél-vietnámi gerillák (a Vietkong) egyidejűleg nagy erejű támadást indítottak majdnem minden dél-vietnámi város és az USA katonai létesítmények (bázisok) ellen. A legnagyobb és legvéresebb harcok Saigonban és környékén, valamint a régi császárvárosban Hue-ban bontakoztak ki, és folytak több héten keresztül. A jelentős amerikai katonai fölény (több mint 500 ezer fős fegyveres erő és teljes légi-uralom) meggátolta az északi tervek megvalósulását, és a gerillák a súlyos veszteségek hatására beszüntették a városokban folyó harcot. A VDK csapatokat visszavonták a 17. szélességi kör-től északra és a hegyvidékekre, míg a Vietkong gerillacsoportjai kisebb-nagyobb intenzitással folytatták a harcot egészen 1975 májusáig, a teljes győzelemig.

A Vietkong gerillák akcióit egyes személyek vagy kis csoportok rendszerint robbanóanyagok és aknák felhasználásával hidak, ellenőrző-áteresztőpontok, rendőrőrsök és raktárak ellen hajtották végre.

Diákfelkelések Nyugat-Európában

Az 1960-as évek közepétől számos nyugat-európai nagyvárosban rendszerellenes felkelések robbantak ki, amelyek főerejét az egyetemi hallgatók képezték. A felkeléseket elsősorban az elavultnak nyilvánított hivatalos oktatási rendszerek, a munkaerő-politika és a bevándorlási politika hibái idézték elő, de jelentős hangsúlyt kapott az Egyesült Államok vietnámi háborúját támogató kormányok elítélése is. A felkelések központja Párizs, Róma és Berlin egyetemei voltak. A rendőrséggel utcai harcok vívó ifjúságot számos helyen az értelmiségiek, a középiskolás diákok és a munkások is támogatták, de a lakosság zömének támogatását nem nyerték el. A felkelők utcai barikádokat építettek, rendőrségi épületeket és gépkocsikat gyűjtöttek fel és más kormányobjektumok ellen hajtották végre Molotov-koktélos támadásokat.

A felkelők vezetői közül kiemelkedett radikalizmust hirdető elméleteivel és szónoklataival a francia–német D. Cohn-Bendit és a német Rudolf Dutschke. D. Cohn-Bendit (szül.: 1945–) emigráns német szülők gyermeke volt, aki Franciaországban született és egyetemi tanulmányait Párizsban végezte. 1968-ban a nanterrei

diákkelelés egyik vezetője és karizmatikus egyéniségével a francia diákkelelés jelképévé vált. Beszédeiben és írásaiban az elavult kommunista eszmék felváltását, valamint a diákmozgalom és baloldali munkások összefogásának szükségességét hirdette. Kormányellenes tevékenységéért kiutasították Franciaországból. Az Európai Parlamentben a Zöldek képviselője.

Rudolf (Rudi) Dutschke (1940–1979) a berlini egyetemisták felkelésének irányítója, elméleti vezetője volt. A Szocialista Német Hallgatók Szövetségének (SDS) elnöke, aki a tőkés társadalom ellentmondásainak bírálataival sürgette a késői kapitalizmus rendszerváltozását. Számos utcai tüntetésen vezette az ifjúsági felkelőket a rendőrök és a neonáci ellentüntetők ellen. Egy ilyen összecsapásban mesebesült és visszavonulva a forradalmi mozgalomtól, egyetemi oktatóként tevékenykedett haláláig.

Csecsenföld (Csecsnya)

Az Oroszországi Föderációhoz tartozó csecsen autonóm köztársaság lakosságának zömét (kb.: 600 ezer fő) az iszlám vallású csecsenek, továbbá ingusok és a 19. századi hódítás után betelepült oroszok alkotják.

A Szovjetunió széthullásával 1991 októberében kikiáltották a Csecsen Köztársaság függetlenségét, de ezt egyetlen állam sem ismerte el.

1994-ben fegyveres harc kezdődött az önálló államiság elnyeréséért, az oroszbarát és a csecsen fegyveres csoportok között. Ez a fegyveres küzdelem, változó intenzitással folyt több mint nyolc éven át az orosz fegyveres erők és a csecsen felkelők (gerillák) között és még napjainkban is hallani a csecsen gerillák akcióiról.

Az orosz katonai és belügyi erők, valamint a csecsen gerillák küzdelmének centruma a csecsen főváros Groznij volt, ahol a városi gerillaharc sajátos módszereit és eszközeit alkalmazták a csecsen felkelők.

Az ún. „első csecsen háború”¹ (1994 december–1996 augusztus) az orosz katonai erők Csecsenföldre történő bevonulásával kezdődött 1994. december 11-én. A csecsen gerillák ellenállása miatt az orosz erők csak jelentős veszteségek után tudták elfoglalni a fővárost, Groznijt. Az orosz katonai vezetők jelentős hibákat követtek el, és csapataik komoly veszteségeket szenvedtek, mert nem törődve a hátukban visszamaradt gerillacsoportokkal, minden erővel a város központjának és az elnöki palotának elfoglalására törekedtek. Eközben a csecsenek támadták a vezetési pontokat, tartalékokat és az utánpótlást szállító gépjárműoszlopokat, 1996. augusztus 31-én tűzszüneti és béke-megállapodást írnak alá a csecsen felkelők vezetői az orosz kormánnyal és az orosz csapatok zöme 1997 januárjában kivonult Csecsenföldről. A gerillacsoportok azonban folytatták akcióikat az oroszok és oroszbarát intézmények ellen.

1999 augusztusában kitört az ún. „második csecsen háború” (1999 augusztus–2003 szeptember). Az orosz katonai erők ismét bevonultak Csecsenföldre. Az

1 A „háború” megnevezést a média szakemberei találták ki és használták erre a lokális konfliktusra, mely sem az erők nagyságában, sem a bevetett eszközök mennyiségében nem érte el még a helyi háború szintjét sem.

első két évben az oroszok továbbra is a harcok és gépesített lövészcsapatok hagyományos támadó tevékenységét erőltették, erős légi- és tüzérségi támogatással. Ez a módszer nagy személyi veszteségekkel és a városi infrastruktúra (elsősorban az épületek) nagy méretű rombolásával járt együtt, miközben a gerillacsoportok csak lényegtelen veszteségeket szenvedtek el. Ennek indoka azt volt, hogy zömében a helyi lakosokból alakult gerillaerők jól ismerték a város szerkezetét és megfelelő menekülési útvonalakat használtak az orosz csapatok elkerüléséhez.

2001. év elején jelentős változtatást hajtottak végre az orosz erők gerillaellenes műveleteiben. Csökkentették a katonai létszámot, a légierő és a tüzérség csapásainak gyakoriságát. A polgári veszteségek csökkentése céljából a műveletek vezetését a Szövetségi Biztonsági Hivatal vette át a Hadügy Minisztériumtól. A Csecsenföldön állomásozó orosz erők zömét, azonban továbbra is a katonai csapatok alkották.

A gerillák ezt követően is hatásosan támadták az orosz erőket, az utak elaknásításával, távirányítású aknacsapdák telepítésével, mesterlövészek bevetésével, továbbá az ellenőrző-áteresztőpontok elleni rajtaütésekkel. A gerillák egyik legsikeresebb akciója volt a Szövetségi Biztonsági Hivatal grozniji központja elleni rajtaütés 2002. január 1-jén.

A gerillák elleni orosz erők tevékenysége 1999 óta folyamatosan veszített intenzitásából. Bár továbbra is kb. 40 ezer orosz katonai (pl.: a 42. g. l. ho.) és belügyi fegyveres erő állomásozik a térségben, de a gerillák elleni harcot a 2003. évi csecsenföldi választásoktól (2003. március 23.), valamint a Putyin elnök által kihirdetett (2003. június 6.) amnesztia rendeletről számítva, fokozatosan a csecsen köztársaság rendvédelmi erői veszik át.

Az ír gerillamozgalom

Sajátos és sokszor vitatott problémaként merül fel a médiában és a gerilla hadviseléssel foglalkozó szakemberek között az ír gerillaszervezetek: az IRA és a PIRA megítélése. Leggyakrabban terrorszervezetként minősítik ezeket, a főként Észak-Írország városaiban tevékenykedő radikális, ír politikai mozgalmakat.

Írország a 16. századtól angol uralom alá tartozott és csak 1914-ben kapott önkormányzati jogot. Az eltelt századok folyamán számos angolellenes felkelés tört ki, melyeket katonai erővel törtek le az angol uralkodók.

1905-ben megalakult a Sinn Fein („Mi Magunk”) szervezet, amely az önálló ír kormányzást követelte. A Sinn Fein radikális tagjaiból 1919-ben létrehozták az Irish Republican Army (Ír Köztársasági Hadsereg), rövidítése: IRA félkatonai szervezetet, amely radikális, fegyveres akciókat hajtott végre a brit hatalmi szervek, intézmények és polgári lakosság ellen. Az IRA akciói miatt robbant ki az 1919–21. évi angol–ír háború, amely egy szerződés aláírásával zárult. A szerződés alapján létrejött az Ír Szabad Állam, de a protestáns többségű Észak Írország Nagy-Britannia része maradt.

Az IRA folytatta gerilla-akcióit, főként Belfast és Londonderry városokban, amelyekhez elsősorban robbanóanyagokat, üzemanyag-szállító gépkocsikat és gyalogsági fegyvereket használt fel.

1969-ben az IRA kettévált, kiléptek belőle az akciók radikális folytatását követelők és megalapították a PIRA-t (Provisional: ideiglenes IRA-t), amely azóta számos

támadást hajtott végre a brit biztonsági erők ellen Észak-Írországban és máshol. A PIRA akciói közül kiemelendő Lord Mountbatten (a királynő férjének nagybátyja) meggyilkolása 1979-ben, valamint a brit konzervatív párt kongresszusa ellen 1984 októberében Brightonban elkövetett robbantásos merénylet.

Bár számos megállapodás született az IRA és az ír, valamint a brit kormány között az akciók megszüntetése céljából, a gerilla-akciók még napjainkban is folytatódnak, a kitűzött politikai cél: Észak-Írország brit uralom alóli kiválása eléréséig.

Az IRA és a PIRA szervezetek akcióit a brit és nemzetközi média gyakran minősíti terrorista támadásoknak, de mivel a két szervezet a brit hatalom és Észak-Írország megszállása ellen harcol, és ebben jelentős támogatást kap az ír polgári lakosságtól, a szerző úgy véli, hogy valójában gerilla-műveletekről van szó.

A városi gerilla-hadviselés elmélete és módszerei Carlos Marighella szerint

A 20. század második felében egyre nagyobb tömegek indultak meg a városok felé, amelyek sokak számára több biztonságot, jobb munkafeltételeket és kulturáltabb körülményeket nyújtottak, mint az elhanyagolt falvak és tanyák. Ez a társadalmi mozgás rövid idő alatt kiváltott olyan problémákat és veszélyeket, amelyekkel korábban nem számoltak a nagyvárosok vezetői és a kormányzati szervek. A hirtelen beözönlő és képzetlen, szakmával nem rendelkező tömeg nagy hányada nem kapott munkát és lakást.

Kialakultak a nagyvárosok körül a nyomortelepek, a slumok és favellák, amelyek meleggágyai lettek a szervezett bűnözésnek, a prostitúciónak és a fennálló hatalom elleni tüntetéseknek, felkeléseknek.

Ezek a jelenségek különösen gyakoriak Dél-Ázsia, Afrika és Latin-Amerika országaiban, ahol rövid idő alatt hatalmas, többmillió lakossal rendelkező városok és több mint 10 millió lakosú megapolisok alakultak ki, mint Indiában Bombay és Calcutta, Afrikában Kairó és Lagos, Latin-Amerikában pedig Mexikó City, Buenos Aires, Sao Paulo, Rio de Janeiro és több más nagyváros.

A gerillamozgalmak vezetői felfigyeltek erre a jelenségre (folyamatra) és felismerték azt, hogy gerillaharcot nem csak a távoli hegyekben, esőerdőkben és lakatlan körzetekben lehet szervezni és indítani, hanem a nagyvárosok is kiválóan megfelelnek a gerilla-hadviselés folytatására. Az 1950–60-as években egyre gyakrabban került sor gerillaakciókra az említett városokban. *Carlos Marighella* brazil gerillavezető, tanulmányozva ezeket a gerillaakciókat 1969-ben kiadta „*A városi gerilla kézikönyve*” című munkáját, amelyben megfogalmazta a városi gerilla-hadviselés legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdéseit.

Marighella elméleti munkája jelentősen különbözik Mao Ce-tung, Giap tábornok, Che Guevara és mások által korábban megfogalmazott gerilla-hadviselési elvektől, mivel ők a lakott területeken kívüli tevékenységeket helyezték előtérbe.

Marighella véleménye szerint „A városi gerilla egy olyan ember, aki fegyverrel harcol a katonai diktatúra ellen, nem hagyományos módszereket alkalmazva. Egy politikai forradalmár és egy lelkes hazafi, aki hazája szabadságáért harcol, a nép és a szabadság barátja. A városi gerilla tevékenységi területe Brazília nagyvárosai. Van azonban banditák is, akiket törvényen kívülieknek tart a közvélemény, akik

szintén a nagyvárosokban működnek. Sokszor ezek támadásait a városi gerillák akcióinak tartják.” ...²

„A városi gerilla azonban jelentősen különbözik ezektől a bűnözőktől. ... A városi gerilla politikai célt követ és csak a kormány, a nagy kapitalisták, a külföldi imperialisták, különösen az észak-amerikaiak ellen támad.”³

Marighella úgy írja le a városi gerillaharcost, mint akit a bátorság és a döntési képesség, a határozottság jellemez. Ismernie kell a városi gerillaakció taktikáját, és kiváló lövésznek kell lennie. Tudatában kell lennie annak, hogy nincs elegendő fegyvere, lőszer és a felszerelése is hiányos. A kormány katonái és rendőrei modern fegyverekkel, mozgásszabadsággal és nagy erővel rendelkeznek.

A városi gerilla, mindezek ellenére, határozott fölényben van a katonákkal és rendőrökkel szemben, mert míg azokat a nép gyűlöli, a gerillákat és igaz ügyüket támogatja.

A városi gerilla fegyverzetét a könnyű, elrejthető és gyorsan tűzkésszé tehető fegyverek képezik. Ezek közé tartozik a forgópisztoly, a géppisztoly, a rövidcsövű vadászpuska és a kézigránát. A géppisztoly használatának negatívuma a nagy lőszerfogyasztás. A rövid csövű vadászfegyver nem igényel hosszú ideig tartó kiképzést. A kézi páncéltörő rakéták és aknavetők is hasznosak a városi gerillaakcióknál, de kezelőik kiképzése sok időt igényel.

Marighella fontosnak tartja a házilag elkészíthető fegyverek és robbanószerkezetek (Molotov-koktélok, csőbombák, füstképző anyagok, robbanóanyagokat kivető szerkezetek, aknacsapdák, stb.) alkalmazását. Úgy véli, hogy a városi gerilláknak kis csoportokban kell tevékenykedni. A négy-öt főből álló *tűzcsoport* az alapvető harci szervezet. A sikeres gerillaakciókhoz legalább két tűzcsoport szoros együttműködésére van szükség, amelyeket egy vezető (parancsnok) irányít. A tűzcsoportok nagy önállósággal rendelkeznek és a gerillaszervezet vezetősége (Marighella a „stratégiai parancsnokság” kifejezést használja) által kijelölt elsődleges célok után önállóan határozzák meg a gerillaakció célját.

Marighella kézikönyvét egyre több gerillaszervezet tekinti iránymutatónak a városi gerillák harcában.

* * *

A városi gerilla-hadviselés történetéből az alábbi következtetések vonhatók le:

A 20. században két világháború és több száz helyi háború folyt le, amelyekben jelentős számú és nagyságú gerillaerők vettek részt. A gerilla-hadviselés megnövekedett szerepét indokolta a gyarmatbirodalmak felbomlása, a megszálló erők ellen kibontakozó ellenállás, továbbá a gazdasági, politikai, ideológiai és vallási ellentmondások túrhetetlen határokig történő kieleződése.

2 Carlos Marighella: *Minimanual of the Urban Guerilla*, Adelphi Papers No 79, p. 22. The IISS, London, 1971

3 u.o. p. 23.

Európában elsőként az ír Sinn Fein és annak fegyveres szárnya az IRA indít gerilla-hadviselést, amelynek célja Észak-Írország felszabadítása a brit megszálló hatalom uralma alól és egyesítése Írországgal.

A 20. századi gerilla-hadviselés új vonása a városi gerillák megjelenése és egyre fokozódó aktivitása. A második világháborúban a lengyel Varsóban, az 1950-es években már Algéria városaiban is véres harcok folytak a felkelők és a megszálló erők között. Napjainkban egyre gyakoribbak a városi gerillák akciói Mexikóban, Brazília, Argentína és más dél-amerikai országok sűrűn lakott városaiban. Várható, hogy a jövőben az ilyen jellegű küzdelmekre elsősorban Latin-Amerika, Afrika és Dél-Ázsia sokmillió lakosú nagyvárosaiban kerül sor. Nem véletlen, hogy a városi gerillaharcról szóló írásmű egy brazil gerillavezető Carlos Marighella tollából ered „*A városi gerilla kézikönyve*” címmel. Marighella írásműve új fejezetet nyitott a gerilla-hadviselés elméletében, mert ő, ellentétben Mao Ce-tunggal, Giappal és Che Guevarával nem a parasztságot és a vidéki lakatlan területeket tekinti a gerilla-hadviselés fő erejének és színterének, hanem a városi gerillákat és a nagyvárosokat.

A szerző véleménye szerint a 21. században várhatóan gyakran kerül sor a városi gerillák akcióira és az ellenük bevetett katonai és más erők műveleteire. Erre utalnak napjainkban az iraki és palesztin–izraeli városokban folyó harcok, továbbá az egész Földön észlelhető folyamat, hogy az éhező és ínséges helyzetben lévő emberek milliói a városok felé tódulnak, abban bízva, hogy a város biztosabb létfeltételeket (lakás, munka, ivóvíz, kórház, stb.) nyújt, mint az elmaradott vidék. A valóságban azonban nem így van, és egyre növekszik a feszültség a városok (és kormányok) vezetése, valamint a betelepülők között. Ez a helyzet elsősorban Latin-Amerika, Afrika, Dél-, és Délkelet-Ázsia országaiban figyelhető meg.

A szerző véleménye szerint a jövőben sem Európát, sem Magyarországot nem lehet kizárni a városi gerilla hadviselés esetleges veszélyeiből. Ezt indokolja, hogy Európában és hazánkban is növekszik a Kelet-Európából, Ázsiából és Afrikából betelepülők száma, nő a szegénység, gyarapodnak a szélsőséges nézeteket vallók száma, és 2006-ban a magyar fővárosban lezajlott TV-székház ostroma, továbbá az utcai zavargások, a Molotov-koktélos, kézigránátos és lőfegyveres merényletek egyre növekvő száma arra utalnak, hogy nálunk is gyarapodnak a fennálló rendet elutasítók és az ellene fellépni akaró szélsőséges erők.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Magyar Nagylexikon 1–19. kötet és a Kronológia 1–2. kötet, Magyar Nagylexikon Kiadó, Budapest 1999. és 2006.
- Mao Ce-tung: *On Guerilla Warfare*, Nautical and Aviation Publishing Co., Baltimore, 1992.
- Guevara, Ernesto Che: *A gerillaharcos kézikönyve*, Ulpius-ház Könyvkiadó, Budapest, 2007.
- Giap, Vo Nguyễn: *People's War People's Army*, Bantam Book, New York, 1968.
- Moss, Robert: *Urban Gerilla Warfare*, Adelphi Papers No 79 The International Institute of Strategic Studies, London, 1971.
- Mapping the Global Future, National Intelligence Council, Washington, D.C., 2005.
- Marighella, Carlos: *Minimanual of the Urban Guerilla*, Adelphi Papers No 79, The IISS, London, 1971.